

Jerzy Kopyra*
Grzegorz Krawiec**

O potrzebie edukacji prawniczej logistyków

Logistyka to „jednolity proces, na który składają się przedmiot zaopatrywania (materiały, urządzenia, sprzęt), czynności (określenie potrzeb, dostawa, rozdział) oraz funkcje (organizowanie, planowanie, wykonawstwo, kontrola)¹. Pomimo, iż powyższa definicja jest definicją ściśle ekonomiczną, wszystkie opisane w niej procesy regulowane są przepisami prawa.

Prawo w logistyce nie funkcjonuje jako odrębna dziedzina prawa, ale jest konglomeratem zagadnień przynależnych różnym gałęziom prawa, głównie prawu cywilnemu i administracyjnemu (ze wskazaniem na jeszcze mniejsze jednostki systematyczne np. prawo przewozowe czy prawo transportowe). Stosowanie regulacji prawnych, funkcjonujących w ramach poszczególnych gałęzi prawa, wymaga znajomości zasad, jakimi rządzą się te dyscypliny. I tak w prawie cywilnym można wskazać na obowiązujące następujących zasad:

1. równości wszystkich obywateli wobec prawa,
2. autonomii woli stron (osoby fizyczne i prawne mogą samodzielnie kształtować stosunki prawne, których podmiotami się stają), z którą łączy się zasada swobody umów, zezwalająca stronom stosunków cywilnoprawnych na kształtowanie ich treści w szeroko zakreślonych przez prawo granicach,
3. ochrony dobrej wiary, zabezpieczająca interesy tego, kto działa w mylnym, ale usprawiedliwionym przekonaniu co do uprawnień podmiotu, od którego nabywa prawo,
4. cywilnej odpowiedzialności za długi, zgodnie z którą dłużnik – co do zasady – odpowiada za swe zobowiązania całym majątkiem; przepisy prawne mogą przewidywać w tym zakresie wyjątki,
5. odpowiedzialności za szkodę, oznacz-

ającej że ten, kto wyrządził szkodę, jest zobowiązany do jej naprawienia,

6. ochrony własności,
7. swobody umów (patrz: pkt 2)².

Z drugiej strony konieczne staje się również uwzględnienie specyfiki prawa administracyjnego, a więc tej gałęzi prawa, która reguluje stosunki między organami administracji publicznej oraz między tymi organami, a obywatelami (i innymi podmiotami nie podporządkowanymi administracji). Specyficzna jest więź łącząca obywatela z organem administracji publicznej. Organ, na mocy decyzji administracyjnej (np. zezwoleń czy licencji transportowych) może niejako „narzucić adresatowi swoją wolę”. Należy jednak zaznaczyć, iż administracja publiczna działa wyłącznie na podstawie prawa, w przypadkach wyraźnie wskazanych przez normy prawne. Nie obowiązuje tu więc zasada „wszystko, co nie jest zabronione, jest dozwolone”; zasada ta zastąpiona jest przez inną: „administracja działa tylko w sytuacjach wyraźnie przez prawo przewidzianych”. Przedsiębiorca nawiązujący stosunek prawny z administracją (w tym także przedsiębiorca logistyczny) winien zdawać sobie sprawę, że wszelkie obowiązki na niego nakładane muszą mieć podstawę w prawie powszechnie obowiązującym (Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe, rozporządzenia, akty prawa miejscowego), a nie w prawie wewnętrznym administracji (okólniki, pisma resortowe, instrukcje itd.). Przykładowo: zezwolenia i licencje transportowe wydawane są w postępowaniu administracyjnym, w którym strona może brać czynny udział (wskazywanie dowodów, składanie wyjaśnień, żądań itd.). Konieczna staje się również znajomość przepisów, na mocy których można wnieść odwołanie od decyzji organów administracji (w niektórych przypadkach od decyzji wydanych w pierwszej instancji

w ogóle odwołanie nie przysługuje), czy skargę do sądu administracyjnego. Dlatego też znajomość prawa administracyjnego (w tym procedury administracyjnej) wydaje się być nieodzowna w działalności zarówno przedsiębiorcy logistycznego, jak również specjalisty – logistyka.

Przepisy prawne regulujące procesy logistyczne

Po przedstawieniu zagadnień wstępnych, odnoszących się do prawa cywilnego i administracyjnego, należy wskazać przepisy szczególnie istotne w działalności przedsiębiorcy logistycznego, regulujące:

1. składowanie towarów: umowa składu (art. 853 – 859 Kodeksu cywilnego), a także inne przepisy szczególne, np. Ustawa o domach składowych oraz o zmianie Kodeksu cywilnego, Kodeksu postępowania cywilnego i innych ustaw (Dz. U. z 2000 r., nr 114, poz. 1191),
2. przechowanie: umowa przechowania – art. 835 – 845 Kodeksu cywilnego,
3. przewóz: umowa przewozu (art. 774 – 794 Kodeksu cywilnego; ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe – tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., nr 50, poz. 601 z późn. zm.),
4. transport drogowy towarów: ustawa z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. nr 125, poz. 1371 z późn. zm.),
5. transport kolejowy: ustawa z dnia 28 marca 2003 r. (t. jedn. Dz. U. z 2003 r., nr 86, poz. 789 z późn. zm.),
6. transport lotniczy: ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. nr 130, poz. 1112 z późn. zm.),
7. transport morski: ustawa z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski (Dz. U. nr 138, poz. 1545 z późn. zm.),
8. żegluga śródlądowa: ustawa z dnia 21

* Jerzy Kopyra – prawnik w kancelarii prawnej „Sołtysinski, Kawecki & Szlęzak – Doradcy Prawni” w Warszawie, wykładowca przedmiotu Prawo w logistyce w Wyższej Szkole Celnej w Warszawie

** Grzegorz Krawiec – pracownik naukowy w Wyższej Szkole Zarządzania i Marketingu w Sosnowcu, wykładowca przedmiotu Prawo w logistyce w Wyższej Szkole Celnej w Warszawie

¹ S. Abt, *Zarządzanie logistyczne w przedsiębiorstwie*, Warszawa 1998, s. 15.

² Por. A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1996, s. 28 – 30; Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1996, s. 27 – 29.

- grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2001 r., nr 5, poz. 43 z późn. zm.),
9. przewóz towarów niebezpiecznych: ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. nr 199, poz. 1671),
10. spedycja: umowa spedycji (art. 794 – 804 Kodeksu cywilnego),
11. dostawę: umowa dostawy (art. 605 – 612 Kodeksu cywilnego),
12. warunki dopuszczalności pojazdów do ruchu drogowego: np. ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. nr 98, poz. 602 z późn. zm.),
13. ubezpieczenie towarów: umowa ubezpieczenia – przepisy ogólne: art. 805 – 820 Kodeksu cywilnego, ubezpieczenia majątkowe: art. 821 – 828 Kodeksu cywilnego; Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. 124, poz. 1151 z późn. zm.); inne zagadnienia szczególne związane z ubezpieczeniami, np. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych (Dz. U. z 2001 r., nr 59, poz. 609);
14. problematykę celną: ustawa z dnia 10 marca 2004 r. – Prawo celne (Dz. U. nr 68, poz. 622);
15. inne kwestie szczegółowe, np. opakowania (ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych, Dz. U. nr 63, poz. 638 z późn. zm.); odpady (ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, Dz. U. nr 62, poz. 628 z późn. zm.);

Edukacja prawnicza logistyków w ramach studiów wyższych

Ze względu na dużą różnorodność przepisów prawnych normujących działalność logistyczną, edukację prawniczą logistyków winna cechować kompleksowość poruszanych zagadnień, jak również szerokie spektrum metod nauczania. Niestety, **jednolite ujęcie zagadnień prawnych z zakresu logistyki nie wydaje się być możliwe** z uwagi na fakt, iż jak to już zostało wykazane, zagadnienia te należą do różnych gałęzi prawa³.

Logistyka istnieje w ramach każdego przedsiębiorstwa, a zatem **każdy przed-**

siębiorca winien posiadać wiedzę z zakresu zagadnień prawnych z logistyką związanych, zaś w przypadku specjalistów – logistyków, zatrudnionych w ramach powołanych przedsiębiorstw, wiedza ta powinna być szczególnie szeroka i kompleksowa. Edukacja logistyków może być prowadzona dwukierunkowo. Po pierwsze - poprzez organizowanie szkoleń odnoszących się do obowiązujących przepisów prawnych i ich zmian, po drugie – w ramach kształcenia w szkole wyższej na specjalnościach logistycznych (studia licencjackie, magisterskie oraz podyplomowe). Poniżej przedstawione zostaną rozważania na temat drugiej z powołanych form kształcenia.

Wkomponowanie przedmiotów prawnych w program nauczania w uczelniach wyższych, oferujących specjalność logistyczną, staje się koniecznością. Przedmiotowa specjalność oferowana jest najczęściej w ramach kierunków takich jak: Zarządzanie i Marketing czy też Ekonomia, rzadko na kierunku Transport. Oznacza to, że przyszły logistyk nabywa wiedzę w zakresie podstaw zarządzania i procesów gospodarczych związanych z produkcją, podziałem, wymianą i konsumpcją środków zaspokajania potrzeb ludzkich. **Zagadnienia prawne w logistyce wykładane są w ramach przedmiotów ekonomicznych, co jednak nie wydaje się być rozwiązaniem właściwym, gdyż problematykę prawną winni wykładać specjaliści – prawnicy.** Po drugie, **zagadnienia związane z prawem w działalności logistycznej posiadają kompleksowy charakter i są ze sobą ściśle związane, a zatem nie jest zasadne ich rozbijanie i omawianie w ramach innych przedmiotów ekonomicznych.** Takie ściśle powiązanie wynika z występowania zagadnień prawnych w ramach łańcucha logistycznego, w którym „uwzględnia się źródła surowców i dostawców, politykę zakupu i gromadzenia surowców, przepływ materiałów wewnątrz firmy, przechowywanie wyrobów gotowych, dystrybucję, magazynowanie i transport”⁴. Przepisy prawne, regulujące funkcjonowanie każdego „ogniwa” rzeczonoego łańcucha logistycznego, jakkolwiek różnorodne pod względem przynależności do poszczególnych gałęzi prawa, wykazują wzajemne powiązanie, wpływające z zależności pomiędzy owymi „ogniwami”.

Jak wynika z powyższego, **omawianie problematyki prawnej dotyczącej logistyki w ramach różnych przedmiotów ekonomicznych nie wydaje się być celowe, co więcej – wprowadzić może do procesu dydaktycznego chaos i spowodować brak spójności pomiędzy zagadnieniami prawnymi przyporządkowanymi tym przedmiotom.**

Skoro jednak wyodrębniliśmy przedmiot poruszający zagadnienia prawne w logistyce (można go nazwać *Prawo w logistyce*, bądź *Przepisy prawne w logistyce*), podstawę do jego nauczania stanowić winna propedeutyka prawa, realizowana w ramach przedmiotów takich jak *Encyklopedia prawa*, obejmująca swym zakresem programowym podstawy prawoznawstwa oraz prawa cywilnego, gospodarczego i handlowego, a także administracyjnego. Tylko w taki sposób student może zapoznać się z podstawowymi regulami, jakimi rządzi się dana dyscyplina prawna, a których zrozumienie konieczne jest ze względu na kompleksowy charakter *Prawa w logistyce*.

Studia wyższe w zakresie logistyki powinny się zatem składać nie tylko z bloku przedmiotów ekonomicznych, ale być także wzbogacone o przedmioty prawnicze (*Encyklopedia prawa*, *Prawo w logistyce*). Należy jednak nadmienić, iż *Prawo w logistyce*, należy poprzedzić zagadnieniami z zakresu prawoznawstwa oraz prawa cywilnego, gospodarczego i handlowego, a także administracyjnego, omawianymi w ramach *Encyklopedii prawa*.

Kwestią otwartą pozostaje liczba godzin przewidzianych dla *Prawa w logistyce* – nie ma bowiem jeszcze odpowiednich ministerialnych standardów nauczania w tym zakresie. Postulować można, aby wymiar godzin wynosił około 60 (łącznie wykłady i ćwiczenia). Taka ilość zapewni odpowiednie przygotowanie studenta i pozwoli w sposób wyczerpujący omówić materiał.

Reasumując należy stwierdzić, iż ze względu na kompleksowość, wzajemne powiązanie oraz znaczny stopień trudności zagadnień prawnych z zakresu logistyki, **konieczne jest wyodrębnienie w procesie kształcenia logistyków samodzielnego przedmiotu prawniczego, tj. *Prawa w logistyce* (*Przepisów prawnych w logistyce*)** obowiązkowo poprzedzonego *Encyklopedią prawa*.

³ Nie istnieją bowiem podstawy do wytworzenia się odrębnej gałęzi prawa; zresztą proces ten jest skomplikowany i długotrwały, por. J. Nowacki (w:) J. Nowacki, Z. Tobor, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 1994, s. 85 – 90.

⁴ E. Gołębska (w:) *Kompendium wiedzy o logistyce*, praca zbiorowa pod red. E. Gołębskiej, Warszawa – Poznań 2002, s. 17.